

CASUS WETENSCHAPPELIJKE INTEGRITEIT

2016

Vooringenomenheid, selectief omgaan met bronnen - ongegrond

Universiteit Utrecht

---

1. Onderwerp van de klacht: vooringenomenheid, selectief omgaan met bronnen

2. Advies Commissie Wetenschappelijke Integriteit

betreffende de klacht van ... (hierna: “klager”) over schending van de wetenschappelijke integriteit door ... (hierna: “beklaagde”), bij de publicatie van het boek ..., 1^e druk ... / 2^e druk .... Klager verwijt beklagde onder meer vooringenomenheid (“framing”), incorrecte interpretatie van bronnen, het verdraaien en verzinnen van gegevens en het uit de weg gaan van een wetenschappelijke discussie met zijn critici.

Procedure

Klager heeft de formele klacht per brief met bijlagen d.d. 13 november 2013 toegezonden aan de Commissie Wetenschappelijke Integriteit van de Universiteit ... (hierna: “commissie”).

Voor de behandeling van deze zaak was de commissie als volgt samengesteld :

- prof. dr. ... (voorzitter)
- prof. dr. ...
- prof. dr. ...

De commissie werd ondersteund door de ambtelijk secretaris, ... van ....

De commissie heeft de klacht behandeld volgens de Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit ... (hierna: klachtenregeling).

De commissie heeft per brief, verzonden 17 respectievelijk 19 december 2013, aan klager en beklagde meegedeeld dat de klacht ontvankelijk is en dat overgegaan wordt tot een inhoudelijke behandeling.

In het kader van de inhoudelijke behandeling van de zaak heeft de commissie klager en beklagde in de gelegenheid gesteld om te worden gehoord op dinsdag 21 januari 2014. Daarbij is het verzoek van beklagde om afzonderlijk te worden gehoord ingewilligd.

Klager is bij de hoorzitting vergezeld van ..., opsteller van een tweetal rapporten die door klager ten grondslag zijn gelegd aan zijn klacht.

Van het horen zijn verslagen gemaakt, die ieder afzonderlijk aan klager en beklagde zijn voorgelegd voor eventuele correcties voor zover de betrokkenen in de verslagen onjuist zouden zijn geciteerd.

In aanvulling op de hoorzitting heeft de commissie zowel van klager als van ... per e-mail een exemplaar van het eerste rapport van ... (8 pagina's) over de 1^e druk van het boek ontvangen. De commissie heeft daarnaast beklagde in de gelegenheid gesteld om binnen twee weken alsnog schriftelijk te reageren op het tweede rapport ... (28 pagina's) over de 2^e druk van het boek. Bij de hoorzitting was gebleken dat beklagde in de veronderstelling verkeerde dat het

tweede rapport ... niet afweek van het eerste rapport ... waarop hij in het nawoord bij de 2^e druk van het boek reeds had gereageerd. Bij e-mail van 28 januari 2014 heeft beklagde alsnog een schriftelijke reactie op het tweede rapport ... toegestuurd aan de commissie.

De commissie heeft voorts bij de faculteit ..., waar beklagde tot medio 2013 de leerstoel ... bekleedde, nadere informatie ingewonnen over de aard en de status van de publicatie van beklagde.

Overwegingen

Op basis van alle verkregen informatie overweegt de commissie het volgende.

Aard en status van de publicatie

De commissie constateert dat het onderwerp van de publicatie - het verslag van .... – niet behoort tot het vakgebied dat door de leerstoel van beklagde bij de Universiteit ... wordt bestreken. Beklagde heeft hierover bij de hoorzitting verklaard dat de publicatie past in een reeks van ...boeken die hij heeft geschreven over ... en die is uitgegeven door .... Beklagde heeft verder aangegeven dat hij het boek niet als hoogleraar heeft geschreven. Op de achterflap staat alleen dat hij in het dagelijks leven hoogleraar ... is. Het boek is volgens beklagde niet bedoeld voor een academisch discours, het is een uitvoerig gedocumenteerde reconstructie van ... die is geschreven voor een breed publiek.

De commissie begrijpt uit de verklaring van beklagde dat hij het boek als een nevenactiviteit - naast zijn dagelijks werk als hoogleraar ... - heeft geschreven.

De commissie heeft geconstateerd dat het boek is opgenomen in het universitaire onderzoekinformatiesysteem Metis. In dit onderzoekinformatiesysteem registreert de Universiteit ... haar onderzoek en wetenschappelijke publicaties. Uit de nadere informatie die de commissie hieromtrent van de faculteit ... heeft verkregen, is het de commissie gebleken dat de publicatie abusievelijk onder de noemer wetenschappelijk werk is geregistreerd in dit universitaire systeem. Deze foutieve administratieve vermelding is aan de aandacht ontsnapt. Het enkele feit dat dit boek in de administratie is vermeld als een wetenschappelijke publicatie, betekent naar het oordeel van de commissie niet dat het ook daadwerkelijk als een wetenschappelijk werk moet worden beschouwd.

Mede gelet op de stijl en de presentatie van het boek, de informatie op de kaft, de aard van de uitgever – ... is geen wetenschappelijke uitgever, maar richt zich op een breed publiek – en de verklaring van beklagde zelf over het karakter van het boek, komt de commissie tot de conclusie dat dit geen wetenschappelijke verhandeling is. Naar het oordeel van de commissie is de publicatie te karakteriseren als een gedocumenteerde, populariserende bijdrage aan een maatschappelijk debat over ....

Beoordelingskader

De commissie heeft zich de principiële vraag gesteld of een wetenschapper ook bij het publiceren van een dergelijk populariserend werk, dat duidelijk kenbaar op persoonlijke titel is geschreven, niet zijn eigen vakgebied betreft en niet is bedoeld voor een wetenschappelijk debat, is gebonden aan dezelfde (hoge) eisen die op grond van de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening VSNU 2004/2012 (hierna: Gedragscode) voor een wetenschappelijke publicatie gelden.

De commissie overweegt daarbij dat van een wetenschapper aan de universiteit in het algemeen mag worden verwacht dat hij ook in zijn persoonlijk optreden naar buiten in de geest van de doelstelling van de universiteit te werk gaat.

Als een wetenschapper op persoonlijke titel een werk publiceert, kan voorts sprake zijn van een zekere verwevenheid met diens professionele wetenschappelijke werkzaamheden in het

kader van de aanstelling bij de universiteit. De mate van verwevenheid dient onder meer te worden beoordeeld aan de hand van de aard van de functie die de wetenschapper bij de universiteit bekleedt en het karakter van de publicatie. Zo zal bijvoorbeeld het publiceren van een fictief bedoeld werk in het algemeen verder afstaan van de professionele wetenschappelijke werkzaamheden dan het publiceren van non-fictie.

De commissie is van oordeel dat een wetenschapper die op persoonlijke titel een non-fictie werk als het onderhavige publiceert, in beginsel de maatschappelijke verplichting heeft om hierbij op een waarachtige manier te handelen. In dit verband mag bijvoorbeeld verwacht worden dat hij zich inspant om feiten zorgvuldig te onderzoeken en weer te geven, openstaat voor kritiek en de bereidheid heeft om gebleken feitelijke onjuistheden te corrigeren.

Een dergelijk werk kan naar het oordeel van de commissie echter niet op één lijn worden gesteld met een wetenschappelijke publicatie en moet daarvan worden onderscheiden. De Gedragscode is daarop niet onverkort van toepassing als beoordelingsmaatstaf. Bij een publicatie die beschouwd kan worden als een bijdrage aan een maatschappelijk debat, zoals het boek van beklagde, mag een wetenschapper zich in het kader van dat debat enige vrijheden veroorloven. Zo is naar het oordeel van de commissie bijvoorbeeld het innemen van een duidelijk standpunt in een maatschappelijke discussie - zonder de uitgebreide nuancering die bij een wetenschappelijke verhandeling is vereist – binnen redelijke grenzen toegestaan. In beginsel geldt hier het in de Grondwet verankerde recht van vrije meningsuiting.

De commissie heeft de publicatie van beklagde tegen deze achtergrond en binnen het voornoemde kader beoordeeld.

Beoordeling van de klacht

Klager verwijt beklagde met name vooringenomenheid (“framing”) bij de interpretatie en de selectie van het bronnenmateriaal. Volgens klager laten de redeneringen van beklagde geen ruimte voor alternatieve verklaringen, maakt hij fouten bij de interpretatie van de bronnen door gebrek aan kennis over ... en veralgemeniseert hij op een oneigenlijke manier. Ook vult beklagde volgens klager het feitenmateriaal in door middel van onder meer beschrijvingen van gedachten en gevoelens van de betrokken personen. Daarnaast gebruikt beklagde in zijn boek bewoordingen die volgens klager een onnodig negatieve connotatie hebben. Als voorbeelden daarvan noemt klager termen als “...”, “...”, “...” en “...”. Volgens klager geeft beklagde de feiten daarmee een inkleuring die niet objectief is. Ten slotte verwijt klager beklagde dat hij niet in discussie wil gaan met zijn critici en niet wil terugkomen op zijn fouten.

Ten aanzien van deze klachten overweegt de commissie het volgende.

Op grond van de stukken en hetgeen tijdens en na de hoorzitting naar voren is gebracht constateert de commissie dat beklagde zich heeft ingespannen om zorgvuldig en zo volledig mogelijk bronnenonderzoek te doen. Beklagde heeft niet alleen veel zorg besteed aan het verzamelen van bronnen, maar ook aan de verantwoording van het bronnenmateriaal. Beklagde heeft in overleg met zijn uitgever de tekst van het boek integraal en vrij toegankelijk op een website geplaatst waarbij door middel van links verwijzingen zijn opgenomen naar de gebruikte bronnen, zodat deze voor een ieder controleerbaar zijn. Aan klager kan worden toegegeven dat de vormgeving van het bronnenmateriaal afwijkt van hetgeen in een wetenschappelijk ... studie gebruikelijk is; het boek is – zoals hiervoor is weergegeven – ook niet voor dat doel geschreven.

Het is de commissie gebleken dat beklagde in het nawoord bij de tweede druk van het boek inhoudelijk heeft gereageerd op het commentaar in het eerste rapport van ... en dat hij naar aanleiding van dat rapport enkele feitelijke onjuistheden heeft gecorrigeerd. Gelet op het feit dat beklagde naar aanleiding van de klachten marginale aanpassingen heeft doorgevoerd en de bereidheid tot nader overleg heeft getoond kan de commissie de stelling van klager dat

beklaagde ieder commentaar zou negeren en op geen enkele manier bereid zou zijn om een discussie aan te gaan met zijn critici niet onderschrijven.

De wijze van weergeven van het bronnenmateriaal, de beschrijvingen van – objectief lastig te controleren - gedachten en gevoelens van de betrokken personen en het in het boek gehanteerde taalgebruik zijn niet gebruikelijk in een wetenschappelijke verhandeling, maar passen bij het populariserende karakter van het boek en de doelstelling van beklagde om een leesbaar verhaal te schrijven. Vooral in het gebruik van deze middelen klinkt naar het oordeel van de commissie een sterke gedrevenheid van beklagde door om stelling te nemen in het maatschappelijke debat over .... Gelet op het doel en het karakter van het boek is de commissie van mening dat beklagde daarbij de grens van wat uit oogpunt van wetenschappelijke integriteit toelaatbaar is niet heeft overschreden. Daarbij merkt de commissie op dat het publiceren van een boek dat voor discussie vatbaar is op zichzelf nog geen schending van wetenschappelijke integriteit oplevert. Een debat over een wetenschappelijk werk vindt normaliter plaats in het wetenschappelijk forum. Een debat over dit specifieke boek dient naar het oordeel van de commissie plaats te vinden in het maatschappelijk discours.

ADVIES

Op basis van het hiervoor overwogene en alle informatie waarover de commissie beschikt, adviseert de commissie de klacht **ONGEGROND** te verklaren.

AANBEVELING

De commissie beveelt het college van bestuur aan om, voor zover dit niet reeds is gebeurd, de registratie van het boek als wetenschappelijk werk in het universitaire onderzoekregistratiesysteem Metis te herzien, zodat geen misverstanden kunnen ontstaan over de aard van dit werk.

Dit advies is uitgebracht op 18 maart 2014 aan het college van bestuur van de Universiteit ....

3. Aanvankelijk oordeel college van bestuur d.d. 20 maart 2014

AANVANKELIJK OORDEEL van het college van bestuur van de Universiteit ..., als bedoeld in artikel 5 van de Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit Universiteit ... (Klachtenregeling), inzake de klacht van ... (klager) over schending van de wetenschappelijke integriteit door ... (beklaagde), bij de publicatie van het boek ..., 1^e druk ... / 2^e druk ...

Advies Commissie Wetenschappelijke Integriteit (CWI)

Bij brief van 1 oktober 2013 heeft klager zich tot het college van bestuur gewend met een klacht over de publicatie van beklagde. Het college van bestuur beschouwde dit als een inhoudelijk dispuut over de gemaakte keuzes in de omgang met ... bronnen en de interpretatie van ... data in een wetenschappelijke publicatie. Over de inhoud van de publicatie was reeds geruime tijd een publiek debat gaande. Het college van bestuur zag gelet op de aard van de klacht op dat moment geen aanknopingspunten voor een nader onderzoek in het kader van de wetenschappelijke integriteit. Het college van bestuur heeft dit bij brief van 4 november 2013 meegedeeld aan klager.

Bij brief van 13 november 2013, ontvangen op 18 november 2013, heeft klager zich op grond van artikel 2 van de Klachtenregeling rechtstreeks tot de CWI gewend met het verzoek de klacht te onderzoeken. De CWI heeft de klacht aanvankelijk verklaard en heeft een nader onderzoek ingesteld. Op 18 maart 2014 heeft de CWI over deze klacht advies uitgebracht aan het college van bestuur. Het advies is als bijlage bijgevoegd bij dit aanvankelijk oordeel en

maakt daarvan integraal onderdeel uit.

Overwegingen

Uit het advies blijkt dat de CWI nader onderzoek heeft gedaan naar de aard en de status van de publicatie. Daarbij is naar voren gekomen dat beklaagde de publicatie op persoonlijke titel - niet als hoogleraar van de universiteit - heeft geschreven. Het onderwerp van de publicatie behoort niet tot het vakgebied van de leerstoel van beklaagde bij de universiteit. Ook is gebleken dat de publicatie is geschreven voor een breed publiek, het is niet gericht op een wetenschappelijke doelgroep.

De CWI komt op grond van deze feiten en omstandigheden tot de conclusie dat de publicatie niet kan worden beschouwd – en ook niet is bedoeld - als een wetenschappelijk werk.

In verband met deze vaststelling doet de CWI de aanbeveling om de foutief gebleken registratie van de publicatie als wetenschappelijk werk in het universitaire onderzoekregistratiesysteem Metis te herzien, zodat geen misverstanden kunnen ontstaan over de aard van dit werk.

De CWI heeft zich daarnaast uitgesproken over de principiële vraag of een wetenschapper bij het publiceren van een non-fictie werk op persoonlijke titel, over een onderwerp buiten het eigen vakgebied, in dezelfde mate is gebonden aan de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening VSNU 2004/2012 (Gedragscode) als bij het publiceren van een wetenschappelijk werk in het kader van de aanstelling bij de universiteit.

De CWI stelt zich daarbij op het standpunt dat de Gedragscode in een dergelijke situatie niet onverkort van toepassing is. In beginsel geldt de in de Grondwet verankerde vrijheid van meningsuiting. Wel mag van een wetenschapper aan de universiteit in het algemeen worden verwacht dat hij ook in zijn persoonlijk optreden naar buiten in de geest van de doelstelling van de universiteit te werk gaat. In dat verband rust op de wetenschapper de maatschappelijke verplichting om bij het publiceren van een non fictie werk als het onderhavige op een waarachtige manier te handelen en aan enkele voorwaarden te voldoen. De CWI stelt op basis van het onderzoek vast dat beklaagde aan deze voorwaarden heeft voldaan en adviseert de klacht ongegrond te verklaren.

Het college van bestuur kan zich vinden in de overwegingen en conclusies van de CWI en neemt deze over. Het college neemt eveneens over de aanbeveling van de CWI om de registratie van de publicatie als wetenschappelijk werk in het universitaire onderzoekregistratiesysteem te herzien.

Aanvankelijk oordeel

Met inachtneming van het advies van de CWI komt het college van bestuur tot het volgende aanvankelijk oordeel:

- de klacht is ontvankelijk;
- de klacht is ongegrond.

Op grond van artikel 5, lid 2 van de Klachtenregeling kunnen klager en beklaagde binnen zes weken na ontvangst van het aanvankelijk oordeel aan het Landelijk Orgaan voor Wetenschappelijke Integriteit (LOWI) verzoeken advies hierover uit te brengen. Na ommekomst van die termijn, of na ontvangst van het advies van het LOWI, stelt het college van bestuur het definitieve oordeel over de klacht vast.

4. Advies LOWI

Het LOWI heeft geconcludeerd dat in het geval van de publicatie van beklaagde sprake is van

(toetsbare) wetenschapsbeoefening als bedoeld in de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening (hierna: “de Gedragscode”). Dit brengt met zich dat de publicatie aan de Gedragscode moet worden getoetst. Het LOWI heeft het Bestuur geadviseerd om de klacht opnieuw te beoordelen en het bronnengebruik wél te toetsen aan de Gedragscode. Daarbij heeft het LOWI opgemerkt dat de kwalificatie als populariserende publicatie aanleiding kan zijn voor een meer marginale toets.

Zie voor de overwegingen en het volledige advies de website van het LOWI.

5. Tweede advies CWI

Herzien advies Commissie Wetenschappelijke Integriteit (CWI)

betreffende de klacht van ... (hierna: “klager”) over schending van de wetenschappelijke integriteit door ... (hierna: “beklaagde”), bij de publicatie van het boek ..., 2^e druk, ...

Procedure

Voor een beschrijving van procedure die aan dit herzien advies vooraf is gegaan wordt verwezen naar het advies van de CWI d.d. 18 maart 2014, het aanvankelijk oordeel van het College van Bestuur d.d. 20 maart 2014 en het advies van het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (LOWI) d.d. ... 2015.

In vervolg op het advies van het LOWI d.d. ... heeft het College van Bestuur bij brief van 2 september 2015 aan de CWI verzocht om:

- *met inachtneming van het advies van het LOWI d.d. ... het bronnengebruik door klager te toetsen aan de principes van de Nederlandse Gedragscode wetenschapsbeoefening, rekening houdend met de populariserende aard van de publicatie;*
- *te beoordelen of sprake is van schending van de wetenschappelijke integriteit.*

Voor de herbeoordeling van deze klacht was de CWI als volgt samengesteld:

- prof. dr. ... (voorzitter)
- prof. dr. ...
- prof. dr. ...
- prof. mr. ...
- prof. dr. ...

Prof. ... is onder meer verbonden aan de Universiteit ... als deskundige op het gebied van .... Prof. ... is ten behoeve van de onderhavige herbeoordeling tijdelijk benoemd als lid van de CWI op grond van artikel 4, onder a. van de Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit Universiteit ... (hierna: “Klachtenregeling”). De CWI werd ondersteund door de ambtelijk secretaris, ... van ....

De CWI acht zich op basis van alle informatie die is uitgewisseld in de voorafgaande procedures bij de CWI en het LOWI voldoende geïnformeerd om de klacht opnieuw te

beoordelen. Er is geen aanvullende hoorzitting gehouden. In overeenstemming met het advies van het LOWI hebben de (eind)rapportage van ... naar aanleiding van de tweede druk van het boek (hierna: "rapport ...") en de reactie daarop van beklaagde d.d. 28 januari 2014 bij de herbeoordeling als uitgangspunt gediend.

Herbeoordeling op basis van het advies van het LOWI d.d. ...

Wetenschapsbeoefening

Anders dan de CWI in haar advies van 18 maart 2014, heeft het LOWI geconcludeerd dat in het geval van de publicatie van beklaagde sprake is van (toetsbare) wetenschapsbeoefening als bedoeld in de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening (hierna: "de Gedragscode"). Dit brengt met zich dat de publicatie aan de Gedragscode moet worden getoetst.

Populariserende publicatie

Binnen het kader van wetenschapsbeoefening kan een publicatie worden gekwalificeerd als wetenschappelijk werk, vakpublicatie, populariserende publicatie of overig werk. Het LOWI bevestigt in zijn advies dat het boek van beklaagde gekwalificeerd moet worden als een populariserende publicatie. Het advies van de CWI van 18 maart 2014 kan op dit punt dan ook in stand blijven.

Dat sprake is van een populariserende publicatie volgt uit toetsing aan de criteria die de gezamenlijke Nederlandse universiteiten hebben vastgesteld ten behoeve van de kwalificatie van de output van de universiteiten. Deze criteria worden gehanteerd bij het onderzoek-registratiesysteem Metis.

De CWI handhaaft in dit herzien advies eveneens de aanbeveling om de vermelding van dit boek in het onderzoekregistratiesysteem van de universiteit als wetenschappelijke publicatie aan te passen en te wijzigen in populariserende publicatie. De CWI voegt hieraan toe dat vanzelfsprekend eventuele vermeldingen van dit boek op andere plaatsen in de universitaire systemen, zoals de profielpagina van beklaagde, ook aangepast moeten worden.

Het gegeven dat het boek een populariserende publicatie is, is volgens het LOWI van belang voor de wijze van toetsing aan de Gedragscode. Het geeft aanleiding voor een meer marginale toets aan de principes van wetenschapsbeoefening, in die zin dat getoetst wordt of gezien het populariserende karakter van de publicatie in redelijkheid aan die principes is voldaan.

Toetsing aan Gedragscode en Klachtenregeling UU

Van een wetenschapsbeoefenaar wordt verwacht dat hij zich bij het uitvoeren van onderzoek en het publiceren van de resultaten daarvan laat leiden door de zes principes van de Gedragscode:

1. Eerlijkheid en zorgvuldigheid,
2. Betrouwbaarheid,
3. Controleerbaarheid,
4. Onpartijdigheid,
5. Onafhankelijkheid,

6. Verantwoordelijkheid.

Deze principes zijn nader gespecificeerd in uitwerkingen. Deze uitwerkingen vormen een zekere normstelling voor het gedrag van docenten en onderzoekers. Zij geven de nationale en internationale “best practice” weer (preambule bij Gedragscode, pag. 3). De principes beschrijven gewenst gedrag. Het niet voldoen aan deze principes brengt niet per definitie met zich dat dan ook sprake is van schending van de wetenschappelijke integriteit. Volgens vaste jurisprudentie van het LOWI kan er sprake zijn van (verwijtbaar) onzorgvuldig handelen zonder dat schending van de wetenschappelijke integriteit wordt vastgesteld.

Het LOWI heeft geconstateerd dat de bezwaren van klager in hoofdzaak zijn dat beklagde selectief zou zijn omgegaan met de beschikbare bronnen en daarmee een eenzijdig beeld zou hebben geschetst. In het rapport ..., pagina 1, 5^e alinea, zijn de bezwaren van beklagde als volgt samengevat:

“... is een fatale mix van vooringenomenheid en een gebrek aan kennis. ... redeneert niet, zoekt niet naar alternatieve verklaringen, maar kiest een verklaring die hem zint – en die is in vrijwel alle gevallen beschuldigend van aard, met name voor ... (maar indien nodig ook voor andere leden van ...). Telkens weer blijkt die beschuldiging gebaseerd te zijn op verontrustend slordig lezen dan wel manipuleren van bronnen (al dan niet bewust) en/of missen dan wel negeren van bronnen. Erger nog zijn de conclusies die ... eraan verbindt.”

Het LOWI adviseert om de bezwaren opnieuw te beoordelen en daarbij te toetsen aan de principes van zorgvuldigheid, betrouwbaarheid en onpartijdigheid van de Gedragscode.

Deze principes zijn in de Gedragscode als volgt gedefinieerd:

1. Eerlijkheid en zorgvuldigheid

Definitie

Van de onderzoeker wordt gevraagd dat hij open en genuanceerd is over onzekerheidsmarges en andere begrenzingen van de geldigheid van zijn onderzoek en dat van zijn vakgenoten. Hij communiceert realistisch over de resultaten van zijn onderzoek. Het handelen van een wetenschapsbeoefenaar is zorgvuldig als het gebeurt met de toewijding en de nauwkeurigheid die nodig zijn om het beroep goed te kunnen uitoefenen.

2. Betrouwbaarheid

Definitie

Een wetenschapsbeoefenaar handelt betrouwbaar als hij nauwgezet onderzoek uitvoert en zorgt dat de verslaglegging van het onderzoek volledig is. Dit maakt wetenschappelijk onderzoek traceerbaar, controleerbaar en toetsbaar. Betrouwbaarheid heeft zowel betrekking op het gedrag van de wetenschapsbeoefenaar als op zijn schriftelijke werk. Over (statistische) onzekerheid van onderzoeksresultaten en foutenmarges wordt in publicaties melding gemaakt.

4. Onpartijdigheid

Definitie

Een wetenschapsbeoefenaar is onpartijdig en objectief als hij zich bij zijn oordeelsvorming en beslissingen niet laat leiden door persoonlijke belangen, voorkeur, genegenheid of vooroordeel, of door de belangen van zijn opdrachtgever/financier.

Wellicht ten overvloede benadrukt de CWI dat in het kader van deze klachtenprocedure niet kan worden beoordeeld of de interpretaties van het bronnenmateriaal en de daarop gebaseerde conclusies inhoudelijk waar of niet waar zijn. Inhoudelijke meningsverschillen behoren te worden bediscussieerd in het publieke debat. Een wetenschappelijk publiek debat wordt in het algemeen via publicaties gevoerd, bijvoorbeeld in wetenschappelijke tijdschriften. In deze klachtenprocedure is aan de orde of de aanpak en de uitvoering van het onderzoek voldoen aan professionele normen van wetenschapsbeoefening die in de betrokken wetenschappelijke discipline in acht worden genomen. Daarbij kan geconstateerd worden dat sprake is van slordigheden of onvolkomenheden zonder dat sprake is van wetenschappelijk wangedrag. Van schending van de wetenschappelijke integriteit kan sprake zijn als een wetenschapper de professionele normen welbewust of opzettelijk en op onaanvaardbare wijze heeft overtreden.

In aanvulling op de principes van de Gedragscode is in de bijlage bij de Klachtenregeling nader omschreven welke gedragingen aangemerkt kunnen worden als wetenschappelijk wangedrag. Voor de herbeoordeling van de bezwaren van klager zijn de gedragingen genoemd onder de punten 6. en 7. relevant:

6. het bewust verkeerd gebruiken van (statistische) methoden en/of het bewust verkeerd interpreteren van resultaten.

De (statistische) interpretatie van onderzoeksgegevens en van empirische resultaten is onderdeel van de wetenschappelijke discours en dat betreft ook de vraag of die interpretatie al dan niet verkeerd is. Het is pas aan te merken als wangedrag indien wordt volhard in een verkeerde voorstelling van zaken en het presenteren van ongewettigde conclusies, wanneer in de wetenschappelijke gemeenschap tot een onomstreden oordeel daarover is gekomen. Zo nodig kan een CWI met (externe) peers tot een dergelijk oordeel komen.

7. het begaan van verwijtbare onzorgvuldigheden bij het verrichten van onderzoek.

Er is pas sprake van wangedrag wanneer de onderzoeker verder gaat dan fouten en slordigheden en zijn handelwijze niet bijstelt na ernstige en gefundeerde kritiek. Een CWI kan laten onderzoeken of daarvan sprake is.

Met inachtneming van het hiervoor beschreven kader overweegt de CWI ten aanzien van de klacht het volgende.

Zoals de CWI in haar advies van 18 maart 2014 heeft geconstateerd, heeft beklagde duidelijk een eigen visie op het bronnenmateriaal en schrijft hij het verhaal vanuit een bepaalde overtuiging. Uit het boek spreekt een sterke gedrevenheid van beklagde om zijn visie naar voren te brengen en om dat in een vorm te doen die leesbaar is voor een breed publiek. Dat kleurt zijn verhaal. De in het boek beschreven fictieve dialogen, gevoelens en gedachten van

de betrokken personen - die naar hun aard oncontroleerbaar en speculatief zijn - dragen verder bij aan deze kleuring. De gebruikte stijl en terminologie versterken het stellige karakter van het boek. De door het LOWI geraadpleegde deskundigen bevestigen deze waarneming en wijzen er op dat onzekerheden, twijfels of alternatieve verklaringen in het boek niet worden benoemd.

De deskundigen geven voorts aan dat de door beklagde gekozen ... methode van ... op zichzelf een geaccepteerde methode binnen de ... wetenschap is. Het is volgens deze deskundigen in de ... ook toegestaan om te kiezen voor een polariserend betoog waarin één kant van het verhaal, die tot dan toe onderbelicht is gebleven, wordt geaccentueerd. ... heeft de vrijheid om vanuit zijn bronnenkeuze en bronneninterpretatie een persoonlijk gekleurde visie te geven. Daarmee is niet per definitie sprake van onaanvaardbare vooringenomenheid. Wel moeten de toegepaste methode en de daaruit voortvloeiende selectie uit het beschikbare bronnenmateriaal in een wetenschappelijk ... studie steeds zorgvuldig worden verantwoord. De betrokken deskundigen stellen vast dat deze verantwoording in het boek van beklagde ontbreekt.

Beklaagde stelt zich in zijn reactie op het rapport ... in dit verband herhaaldelijk op het standpunt dat het boek geheel op feiten is gebaseerd. Daarbij geeft beklagde zich er volgens de door het LOWI geraadpleegde deskundigen te weinig rekenschap van dat hij een bepaalde selectie van bronnenmateriaal heeft verwerkt in een verhaal dat is geschreven vanuit zijn visie op de gebeurtenissen. De deskundigen typeren de benadering van beklagde, waarbij iedere reflectie op de onderzoeksmethode en op het gebruikte bronnenmateriaal ontbreekt, als naïef. De deskundigen leiden hieruit af dat beklagde onvoldoende vertrouwd is met de theorieën en methoden die in de algemene ... wetenschap gangbaar zijn. De CWI onderschrijft deze analyse.

Van een professioneel ... wordt, ook waar het een populariserende publicatie betreft, een zekere vorm van verantwoording van methode verwacht. Die verantwoording is in de publicatie van beklagde achterwege gebleven. Beklaagde had zich kunnen realiseren dat het ambt van hoogleraar bij het publiek een zekere verwachting van deskundigheid wekt en had om die reden zorgvuldiger kunnen handelen. Beklaagde had in de publicatie de grenzen van zijn deskundigheid en de grenzen van de door hem gekozen methodiek duidelijker kunnen aangeven. Op basis van het principe Eerlijkheid en zorgvuldigheid in de Gedragscode wordt van de onderzoeker gevraagd om open en genuanceerd te zijn over onzekerheidsmarges en andere begrenzings van de geldigheid van zijn onderzoek. Gelet op de analyse van de deskundigen kan het ontbreken van de verantwoording in de publicatie van beklagde naar het oordeel van de CWI echter niet worden gekwalificeerd als schending van de wetenschappelijke integriteit. De CWI stelt vast dat beklagde deze professionele norm niet welbewust heeft overtreden, er is veeleer sprake van naïviteit en onvoldoende vertrouwdheid met het specifieke vakgebied.

In verband met de klacht in het rapport ... dat sprake zou zijn van het verontrustend slordig lezen dan wel manipuleren van bronnen (al dan niet bewust), heeft de CWI aan de hand van de bijlage bij de Klachtenregeling - meer specifiek de hiervoor beschreven punten 6. en 7. - onderzocht of sprake is van wetenschappelijk wangedrag door beklagde.

Voor de beoordeling of sprake is van wangedrag als bedoeld onder 6. en 7. van de bijlage bij de Klachtenregeling is het van belang om vast te stellen of het rapport ... beschouwd kan worden als een weergave van de wetenschappelijke consensus dan wel als ernstige en gefundeerde

kritiek.

Het verkeerd interpreteren van resultaten – in dit geval van bronnen – is immers pas aan te merken als wetenschappelijk wangedrag als wordt gepersisteerd in een verkeerde voorstelling van zaken en het presenteren van ongewettigde conclusies, wanneer in de wetenschappelijke gemeenschap tot een onomstreden oordeel daarover is gekomen. Bij het begaan van verwijtbare onzorgvuldigheden bij het verrichten van onderzoek is voorts pas sprake van wangedrag wanneer de onderzoeker verder gaat dan fouten en slordigheden en zijn handelwijze niet bijstelt na ernstige en gefundeerde kritiek.

De CWI heeft zich op dit punt laten informeren en stelt vast dat binnen het specifieke vakgebied van ... geen sprake is van een uitgekristalliseerd en onomstreden oordeel over ..., voor zover dat al mogelijk zou zijn.

In verband met de vraag of het rapport... ernstige en gefundeerde kritiek bevat, constateert de CWI met de deskundige prof. ... dat dit rapport, naast enkele zakelijke correcties, met name veel meningsverschil over de interpretatie van het bronnenmateriaal bevat. Dit kan niet worden beschouwd als ernstige en gefundeerde kritiek als bedoeld in punt 7. van de bijlage bij de Klachtenregeling. De CWI constateert ook dat beklagde in zijn reactie op een aantal punten - bijvoorbeeld ten aanzien van de uitleg die aan het "rapport ..." kan worden gegeven - gemotiveerd heeft aangegeven waarom hij een andere visie op het bronnenmateriaal heeft. Daarnaast stelt de CWI vast dat beklagde in de tweede druk van de publicatie enkele feitelijke onjuistheden heeft gecorrigeerd naar aanleiding van het eerste rapport .... Beklaagde heeft in zijn reactie op het rapport ... aangegeven dat hij nog een enkele andere correctie zal opnemen aan de hand van de bevindingen. Uit het voorgaande blijkt naar het oordeel van de CWI niet dat beklagde iedere kritiek negeert of naast zich neerlegt en zijn handelwijze niet bijstelt.

Gelet op het voorgaande komt de CWI tot de conclusie dat geen sprake is van wetenschappelijk wangedrag als bedoeld onder 6. en 7. van de bijlage bij de Klachtenregeling.

Ten aanzien van de klacht dat beklagde bronnen gemist of genegeerd zou hebben, overweegt de CWI als volgt. In haar advies van 18 maart 2014 heeft de CWI geconstateerd dat beklagde zich heeft ingespannen om zorgvuldig en zo volledig mogelijk bronnenonderzoek te doen. De CWI stelt vast dat de door het LOWI geraadpleegde onafhankelijke deskundigen dit bevestigen. Beide deskundigen geven daarbij aan dat het bronnenonderzoek in de ...wetenschap altijd beperkingen kent, omdat het nu eenmaal onmogelijk is om alle potentieel relevante bronnen te bestuderen. Gelet op de vraagstelling in dit boek had beklagde er wel beter aan gedaan om bij de voorbereiding ... te raadplegen, al was het maar omdat het goed mogelijk was geweest dat daar nog nadere documentatie te vinden was. Beklaagde had op dit punt zorgvuldiger kunnen zijn, met name gelet op de gevoeligheid van deze kwestie. Uit de stukken is het de CWI gebleken dat beklagde alsnog ... heeft benaderd na afronding van het boek. Dit heeft geleid tot enkele aanpassingen in de tweede druk van het boek. Het is de CWI niet gebleken dat beklagde beschikbare bronnen op onaanvaardbare wijze buiten beschouwing heeft gelaten.

In het advies van 18 maart 2014 heeft de CWI tevens geconstateerd dat beklagde niet alleen zorg heeft besteed aan het verzamelen van bronnen, maar ook aan de verantwoording van het bronnenmateriaal. Beklaagde heeft in overleg met zijn uitgever de tekst van het boek integraal en vrij toegankelijk op een website geplaatst waarbij door middel van links verwijzingen zijn opgenomen naar de gebruikte bronnen, zodat deze voor een ieder controleerbaar zijn. De vormgeving van de verwijzingen naar het bronnenmateriaal mag gelet op het populariserende karakter van het werk afwijken van hetgeen in een wetenschappelijk ... studie gebruikelijk is, zolang de controleerbaarheid van de gepresenteerde informatie niet in het geding is.

De CWI stelt vast dat voor wat betreft het bronnenonderzoek en de controleerbaarheid van de bronnen is voldaan aan het principe Betrouwbaarheid. Ook is daarmee voldaan aan het principe Controleerbaarheid (3):

Gepresenteerde informatie is controleerbaar. Als onderzoeksresultaten openbaar worden gemaakt, blijkt duidelijk waar de gegevens en de conclusies op zijn gebaseerd, waaraan ze zijn ontleend en waar ze te controleren zijn.

Conclusie

De CWI komt tot de conclusie dat vanuit een oogpunt van zorgvuldigheid kritiek mogelijk is op de publicatie van beklagde. Beklaagde had met name zijn onderzoeksmethode en de begrenzings daarvan zorgvuldiger kunnen verantwoorden. Van schending van de wetenschappelijke integriteit is de CWI echter niet gebleken. De conclusie van het advies van 18 maart 2014 kan dan ook na toetsing aan de Gedragscode gehandhaafd blijven.

ADVIES

Op basis van het hiervoor overwogene en alle informatie waarover de commissie beschikt, adviseert de commissie de klacht **ONGEGROND** te verklaren.

AANBEVELING

De CWI handhaaft de aanbeveling om de vermelding van dit boek in het onderzoekregistratiesysteem van de universiteit aan te passen. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor eventuele andere registraties of vermeldingen van dit boek in de universitaire systemen, zoals de profielpagina van beklagde.

6. Nieuw aanvankelijk oordeel college van bestuur d.d. 22 januari 2016

NIEUW AANVANKELIJK OORDEEL van het College van Bestuur van de Universiteit ..., inzake de klacht van ... (klager) over schending van de wetenschappelijke integriteit door ... (beklaagde), bij de publicatie van het boek ..., 1^e druk ... / 2^e druk ....

Wat vooraf ging

Deze zaak is al eerder onderzocht door de CWI. Over het desbetreffende aanvankelijk oordeel van het College van Bestuur (d.d. 20 maart 2014) is door klager advies gevraagd aan het LOWI. Het LOWI achtte een herbeoordeling door de CWI noodzakelijk.

Bij brief van 11 september 2016 heeft het College van Bestuur aan de CWI verzocht om:

- *met inachtneming van het advies van het LOWI d.d. ... het bronnengebruik door beklagde te toetsen aan de principes van de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening, rekening houdend met de populariserende aard van de publicatie;*

- *te beoordelen of sprake is van schending van de wetenschappelijke integriteit.*

Advies Commissie Wetenschappelijke Integriteit (CWI)

De CWI is voor de herbeoordeling uitgebreid met twee leden en bestond in totaal uit vijf leden, waarvan de meerderheid niet was betrokken bij de voorbereiding van het eerdere advies van de CWI d.d. 18 maart 2014.

Na afronding van haar onderzoek heeft de CWI een herzien advies uitgebracht aan het College van Bestuur. Het herziene advies is als bijlage bijgevoegd bij dit aanvankelijk oordeel en maakt daarvan integraal onderdeel uit.

Aanvankelijk oordeel

Naar het oordeel van het College van Bestuur heeft de CWI de klacht op zorgvuldige wijze opnieuw beoordeeld en is de CWI op grond van deugdelijke argumenten tot haar advies gekomen. Met overneming van het advies van de CWI komt het College van Bestuur tot het volgende aanvankelijk oordeel:

- de klacht is ongegrond.

Maatregel

Op basis van de adviezen van het LOWI en de CWI en na definitieve afronding van deze klachtenprocedure zal het College van Bestuur erop toezien dat de vermelding van de publicatie van beklagde als wetenschappelijk werk in het universitaire onderzoekregistratiesysteem en de daarop gebaseerde profielpagina's wordt gewijzigd in populariserende publicatie.

LOWI

Klager en beklagde kunnen binnen zes weken na ontvangst van dit aanvankelijk oordeel aan het Landelijk Orgaan voor Wetenschappelijke Integriteit (LOWI) verzoeken advies hierover uit te brengen. Na ommekomst van die termijn, of na ontvangst van het advies van het LOWI, stelt het College van Bestuur het definitieve oordeel over de klacht vast.

7. Tweede advies LOWI

Het LOWI is van oordeel dat het verzoek ongegrond is en heeft het Bestuur geadviseerd om het tweede aanvankelijk oordeel over te nemen als definitief oordeel.

Zie voor de overwegingen en het volledige advies de website van het LOWI.

8. Definitief oordeel college van bestuur d.d. 26 juli 2016

Definitief oordeel van het College van Bestuur van de Universiteit ..., inzake de klacht van ... (klager) over schending van de wetenschappelijke integriteit door ... (beklaagde), bij de publicatie van het boek ..., 1^e druk ... / 2^e druk ....

Wat vooraf ging

Deze zaak is al eerder onderzocht door de CWI. Over het desbetreffende aanvankelijk oordeel van het College van Bestuur (d.d. 20 maart 2014) is door klager advies gevraagd aan het LOWI.

Het LOWI achtte een herbeoordeling door de CWI noodzakelijk.

Bij brief van 11 september 2015 heeft het College van Bestuur aan de CWI verzocht om:

- *met inachtneming van het advies van het LOWI d.d. ... het bronnengebruik door beklagde te toetsen aan de principes van de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening, rekening houdend met de populariserende aard van de publicatie;*
- *te beoordelen of sprake is van schending van de wetenschappelijke integriteit.*

Op 21 januari 2016 heeft de CWI een herzien advies uitgebracht en op 26 januari 2016 heeft het College van Bestuur een nieuw aanvankelijk oordeel over de klacht aan klager en beklagde toegezonden. Op 4 maart 2016 heeft klager over dit aanvankelijk oordeel wederom advies gevraagd aan het LOWI. Het LOWI heeft zich over de zaak gebogen en op ... zijn advies uitgebracht.

Advies LOWI

Het LOWI heeft op basis van de stukken onderzocht of het hernieuwde onderzoek van de CWI volledig en zorgvuldig is geweest, met name op het punt van het bronnengebruik door beklagde. Tevens heeft het LOWI zich nogmaals gebogen over de vraag of het terecht is dat het boek (als een populariserende publicatie) in het Metis-systeem blijft staan. Het LOWI stelt vast dat zijn eerdere advies is opgevolgd, dat het nieuwe advies van de CWI voldoet aan de daaraan te stellen zorgvuldigheidseisen, inzichtelijk is en concludent. Dit advies kan het oordeel van het College van Bestuur dat de klacht ongegrond is, dragen. Er is geen reden om het besluit van het College van Bestuur ten aanzien van de vermelding van het boek in Metis te herzien. Het LOWI adviseert het College van Bestuur om het aanvankelijk oordeel over te nemen als definitief besluit.

Definitief oordeel

Conform het advies van het LOWI stelt het College van Bestuur als zijn definitieve oordeel vast dat de klacht ongegrond is. Het College zal erop toezien dat de vermelding van de publicatie van beklagde als wetenschappelijk werk in het universitaire onderzoekregistratiesysteem en de daarop gebaseerde profielpagina's wordt gewijzigd in populariserende publicatie.